

CONCORDIA ȘI MASA POGANILOR

CONCORDIA

Clădirea „Concordia“ din Lugoj a fost proprietatea Parohiei ortodoxe române din Lugoj și s-a clădit între anii 1885—1886, din inițiativa și prin stăruința lui Coriolan Brediceanu, care, pe atunci îndeplinea funcția de președinte al comitetului parohial, dar și „cu concursul însuflețit al lugojenilor“ din acele timpuri, cu scopul de a avea un local care să aducă venituri bisericii și, îndeosebi, de a exista un loc permanent, unde manifestările cultural-artistice și politice să se desfășoare nestingherite. După ridicarea acestei clădiri, aici au avut loc o seamă de manifestări dintre cele mai variate, între care amintim conferințe, serate literar-culturale, concerte, petreceri românești, consfătuiri politice, spectacole teatrale etc.

La „Concordia“ — sublinia Caius Brediceanu — „...1-am auzit pe tatăl meu citindu-și nuvelele **Piatra credinței** și **Fira**, și tot acolo am asistat la o serie de reprezentații de diletanți, organizate de oameni plini de suflet ai unei generații care acum aproape a dispărut“.

Întotdeauna, la Lugoj, marile acțiuni au fost realizate prin și cu ajutorul bisericii. Același lucru s-a întâmplat și cu „Concordia“ când, în ședința extraordinară a Sinodului parohial ortodox român din 30 decembrie 1884, desfășurată sub președenția preotului Al. Ursulescu, Coriolan Brediceanu, în calitate de președinte al Comitetului parohial, după ce prezintă spre aprobare proiectul de buget bisericesc pe anul 1885, propune Sinodului să aprobe un proiect, care să vizeze edificarea unei case având destinația de hotel-restaurant.

Acest edificiu urma să fie construit pe intravilanul proprietatea bisericii cu nr. c.f. 1288 Lugojul Român, pe care se afla o veche pecărie (brutărie — n.n.), clădire aflată într-o avansată stare de degradare. Noul edificiu ce ar urma să se ridice costa între 18.000—20.000 florini, iar biserica dispunea doar de suma de 6.000 florini, precum și o sumă de încă 4.000 florini, care era dată sub formă de împrumut credincioșilor. Deci se putea conta pe suma de 4.000 florini, adunată de la credincioși, iar diferența urma să fie împrumutată,

În sprijinul acestei propuneri, Coriolan Brediceanu a făcut o caldă pledoarie, așa cum procesul verbal al ședinței Sinodului parohial din acea

dată consemna redactat fiind de parohul Dîmitrie Gașpar : „... comuna noastră bisericească gr. ort. română din Lugoj, de mai bine de un secol de când străbunii noștri, cu mari jertfe — căci și după cum demonstrează istoria trăiau în circumstări și condiții grele, ca și noi astăzi —, ridicară spre glorificarea lui Dumnezeu această sfântă biserică, acest edificiu măreț care abia dacă se mai poate vedea între români, și care servește spre mângâierea sufletească și spre onoarea comunei noastre — comuna noastră nu a mai edificat, de atunci și până astăzi ceva, prin care ar putea lăsa posterității un moment nepieritor, precum au lăsat acei străbuni nouă ; pe de altă parte ținând seama că suntem constrânși ca această casă ce se află astăzi pe intravilanul bisericii în stare necorespunzătoare să o dărâmăm de tot sau să o reparăm cu mari spese“.

Consiliul parohial, își însușește această propunere, deoarece ea este spre binele comunității lugojene, fiind „înlăcărat de dorința vie și mult arzătoare ce se află reunită în pieptul fiecărui om de bună simțire“. Și astfel se apelează la întreprinderea Gorner-Parvy, care estimează viitoarea construcție la suma de 18.000—20.000 florini. Președintele consiliului parohial, Coriolan Brediceanu a relevat că pentru ridicarea acestei construcții ar urma să se recurgă la un împrumut de 8.000—10.000 florini.

Desigur același sinod parohial, în ședința din 30 decembrie 1884 a aprobat hotărârea consiliului parohial de a se edifica construcția amintită, pe intravilanul bisericii din strada Făgetului cu spese de 18.000—20.000 florini, conform planului întocmit de firma Gorner-Parvy. Președintele comitetului parohial, Coriolan Brediceanu, în ședința din 2 februarie 1885 comunică decizia Sinodului parohial din 30 decembrie 1884 referitoare la zidirea casei amintite, pe intravilanul bisericii, și procedează la desfășurarea licitației, pe baza proiectului întocmit.

Licitația a avut loc în 23 februarie 1885 la care s-a prezentat aceeași firmă Gorner-Parvy, care, față de proiectul inițial al zidirii, în sumă de 23.448 florini, s-a angajat să efectueze această lucrare doar cu suma de 22.745 florini. În ședința din 11 aprilie 1885, prim-epitropul Martinescu propune ca la noua casă să se zidească, de ambele părți, podrumuri (pivnițe — n.n.), făcându-se la fiecare parte două despărțăminte. Propunerea s-a transmis comisiei încredințată cu supravegherea executării lucrării, în dorința de a nu afecta prețul stabilit inițial.

Subliniem faptul că în ședința Consiliului parohial, din 19 mai 1885, prezidiul aduce la cunoștința comitetului parohial că, pentru casa ce se edifică pe intravilanul bisericii, a recurs la epitropia fundației „Ana Alexandrovici“ din localitate, pentru acordarea unui împrumut de 10 000 florini, sumă ce a fost acceptată de această fundație, iar hotărârea Comitetului parohial referitor la acest împrumut se înaintează spre aprobarea Sinodului parohial. De asemenea, în ședința din 6 iulie 1885, epitropia aduce la cunoștința organului bisericesc că, din împrumuturi de 10.000 florini a luat doar suma de 2.000 florini, fundația creditoare, deocamdată, neavând bani disponibili în sumă mai mare.

Construcția hotelului-restaurant „Concordia“, în urma licitației, care a avut loc în luna iulie, a fost închiriată lui M. B. Adam, din localitatea Zam, pe termen de opt ani, cu o chirie de 1.800 florini pe primii trei ani, iar pe următorii cinci ani cu o chirie de 2.000 florini. Cu această ocazie, conducerea parohiei s-a obligat : să clădească un șopron pentru trăsuri ; camere pentru servitori și o cameră de baie ; grădina să se planteze cu parc ; fântână și telegraf ; mobilier pentru hotel. Conducerea parohiei exceptează doar montarea telegrafului și condiționează instalarea lui de plata sumei de 100 florini din partea arendatorului.

Tot cu prilejul acestei ședințe s-a hotărât ca noua construcție a bisericii să se numească „Concordia“, urmând ca epitropia să ia legătura cu firma constructoare pentru procurarea literelor și montarea lor. Pentru a putea face față tuturor acestor noi cheltuieli, cu construcțiile solicitate de chiriași, precum și cu dotarea cu mobilier a restaurantului și hotelului, Comitetul parohial, la începutul anului 1887, a fost nevoit și a contractat un împrumut de 20.000 florini din fundația „Alexandru Nedelcu“, sumă din care, în 6 septembrie 1887 s-a achitat datoria contractată de la fundația „Ana Alexandrovici“.

Referitor la acest împrumut, consiliul parohial, în ședința din 18 ianuarie 1887, a luat următorul „decis“ : „...suma de 20.000 florini să o primească Ven. Consistoriu Eparhial de la fundația „Alexandru Nedelcu“... și să o distribuie la avizarea Consiliului parohial respectivilor creditori, iar restul să-l depună spre fructificare, într-o casă de credit sigură, până la alte dispozițiuni ale Comitetului parohial“. Din această sumă s-a achitat apoi datoria față de fundația „Ana Alexandrovici“ (a se vedea procesul verbal din 6 septembrie 1887).

Clădirea „Concordia“ a fost terminată în primăvara anului 1888, când a și fost inaugurată. Astfel de orașul Lugoj este legat primul act de emancipare politică a Banatului, care s-a realizat pe Câmpul Libertății, iar spiritul concordian situează Lugojul ca un oraș politic, cultural și social, de prim rang al Banatului.

După dispariția de pe scena politică a lui Murgu, apare în prim plan familia Mocioneștilor, care, prin Petru, Andrei, Antonie, Gheorghe și Alexandru domină și dirijează, până la finele veacului trecut, întreaga viață culturală și politică, nu numai a Banatului ci a tuturor românilor de sub stăpânirea străină. Astfel, Andrei Mocioni, în anul 1849 este numit comisar districtual suprem al Banatului, funcție din care demisionează în anul 1852, invocând motivul că nu a reușit să obțină de la împărat îmbunătățirea soartei românilor bănățeni și reia lupta pentru eliberarea acestora, luptă începută de Eftimie Murgu, cu mulți ani înainte.

Același Andrei Mocioni, în calitate de delegat al Banatului în Senatul imperial din Viena (1860), cere autonomia acestei provincii și convoacă la Timișoara în 18—19 noiembrie o conferință, prezidată de Alexandru Dobra — episcopul gr. catolic al Lugojului — în vederea dezbaterei autonomiei Banatului, sub vechea denumire de „Căpitănat Român“ și trimite în același timp și un memorandum împăratului. Deoarece printr-un

decret imperial Banatul este încorporat în statul maghiar (decretul din 27 decembrie 1860), Andrei Mocioni refuză mandatul de deputat al Lugojului, oferit de către unguri, la 30 aprilie 1861. În același an ajunge prim comite al județului Caraș, Emanuil Găjdu, care, în Casa Magnaților de la Pesta solicită autonomia Banatului și a Ardealului.

În anul 1868 este ales ca protopop al Lugojului Gheorghe Peștean, de la Teologia din Vârșeț, căruia lugojenii îi datorează multă recunoștință, deoarece tot timpul păstoririi sale, de aproape două decenii, a dovedit cea mai deplină înțelegere față de toate manifestările societății lugojene, pe care le-a sprijinit întotdeauna, cu multă strădanie, atât cu vorba cât și cu fapta.

Putem afirma că fără libertatea acordată de acest protopop, în chivernisirea averii bisericești, fruntașii ortodocși lugojeni nu ar fi putut înfăptui cea mai măreață realizare bănățeană a secolului trecut — „Concordia“ — „citadelă neînvinsă a românismului bănățean, care a adăpostit „Masa poganilor“, — focarul spiritualității lugojene“.

La Lugoj, o dată cu venirea lui prota Peștean, încep să se evidențieze tot mai mult bogatele însușiri ale candidatului de avocat Coriolan Brediceanu, care după absolvirea Facultății de Drept și obținerea diplomei de avocat, în anul 1874, depășește fulgerător pe toți intelectualii contemporani. Puternica și pregnantă sa personalitate ajunge să domine viața politică, culturală și socială a Lugojului și a Banatului. Această personalitate, răsărită din rândurile maistorilor lugojeni, va avea o înrâurire pozitivă asupra întregului climat lugojean și „este deci firesc să găsim în persoana lui Brediceanu pe inițiatorul și animatorul tuturor marilor realizări din timpul protopopiatului lui Gh. Peștean, din care, pe lângă „Concordia“ amintesc reorganizarea Reuniunii române de cântări și muzică din 1872—1877, restaurarea picturii exteriorului catedralei ortodoxe române, de către cel mai vestit pictor al vremii, Nicolae Popescu, executată în 1876... Acest așezământ al binelui obștesc, fără statute, comitet sau președinte, care avea la activul său atâtea realizări românești era format doar dintr-un mănunchi de oameni bine intenționați și cu calde inimi românești totdeauna gata la orice jertfe pentru interesele superioare ale neamului“.

În plină pasivitate ardeleană lugojenii au înfăptuit cea mai măreață realizare a secolului trecut — „Concordia“ și „Masa poganilor“ — forme de culturalizare prin care nu numai Banatul s-a emancipat de sub tutela Transilvaniei, dar și Lugojul a cucerit primatul bănățean, reușindu-se a se realiza o frățietate românească, cu adânci valențe educative, pentru toate categoriile sociale.

O dată cu terminarea „Concordiei“ și înfăptuirea spontană a vestitei „Mese a poganilor“ începe, de fapt, perioada consolidării spiritului concordian. Aceasta se face destul de repede, deoarece Aurel C. Popovici era un „naționalist așa de desăvârșit“, încât plecat în pribegie este în stare să continue opera începută; Ion Popovici Bănățeanul, încă în anul 1889 a trecut la nemurirea măistorimii lugojene, iar Victor Vlad Delamarina,

prin graiul său dulce lugojenesc, reușește să se afirme în literatura română.

Totala desăvârșire a acestui spirit de bună înțelegere se datorește lui Ion Vidu, neîntrecutul maestru al cântecului bănățean, care, prin pozițiile și corul său, a înfăptuit cea mai puternică sudură sufletească între toți lugojenii de toate vârstele și de toate categoriile sociale, creând o adevărată osmoză românească, care a dăinuit decenii de-a rândul. Asemenea condiții și nu altele au condus la înflorirea vieții cultural-artistice lugojene, la înzestrarea oamenilor acestor locuri cu simțire și gândire românească.

De-a lungul timpului, sala din grădina „Concordia“ a găzduit impunătoare manifestări. Între acestea se rânduieste la loc de cinste adunarea generală a Astei din Brașov, organizată la Lugoj, în 15 august 1896, moment la care și-a adus contribuția și Reuniunea română de cântări și muzică din localitate. De altminteri un participant la aceste serbări a inserat în presa vremii câteva interesante constatări: „Serbări românești ca cele din Lugoj, nu știu unde s-au mai aranjat și unde se vor mai putea în țara noastră. Punctul cel mai strălucit al serbărilor a fost, fără îndoială emularea corurilor țărănești. „Din câmp, de-acasă, de la plug / Plecat-am astă vară...“; țărani noștri în loc de coasă, cu notele în mână, încinși cu brâul tricolor și având la piept „lira“, simbolul muzicii, au participat 20 de coruri... al 20-lea cor mixt al Lugojuului și cu el toate corurile s-au postat jos în grădină, în jurul unei mese, pe care stătea cu mâinile întinse dirigentele Lugojuului, simpaticul nostru compozitor — I. Vidu, făcând tactul cântării „Deșteaptă-te române!“ . Din 740 de glasuri a răsunat deodată falnica noastră cântare „Deșteaptă-te române“. În jurul corurilor ardea foc bengalic. Cântarea răsună, inimile zvâcneau cu foc, sufletele se înălțau, bătrânii suspinau și lăcrimau sub influența marelui cânt. Entuziasmul nu se poate descrie...“.

Într-o corespondență din Lugoj, semnată G.J., ni se spune că la 11/23 februarie 1895 a avut loc la hotelul „Concordia“ reprezentarea piesei **Pacienta**, tradusă și localizate de V. Vlad Delamarina. Personajele piesei sunt: medicul Populescu, Valeria, soția lui, Giumbucan, Nina, soția lui Giumbucan, tușa Sida și Julca, servitoarea. Caracterizarea jocului personajelor ne arată că e vorba de o piesă în grai local. În finalul cronicii se fac aprecieri pozitive la adresa lui Victor Vlad Delamarina, care a tradus și localizat piesa „într-un jargon curat bănățenesc“. Deci autorul lugojean, concomitent cu versurile în dialect bănățean, scria și un teatru în același frumos dialect.

Concertele corale erau, de asemenea, prezentate în grădina „Concordia“ și în saletul cassinei. Uneori, alături de artiștii veniți în turneu, așa cum au fost recitalurile solistului vocal, Scipione Bădescu și al violonistului Voinescu din București, la reușita concertelor își aduceau contribuția și tineri talentați din Lugoj, între care se afla pianista Livia Pascu, dar și Coriolan Brediceanu, acesta din urmă fiind remarcat pentru talentul său lirico-dramatic.

Organizarea unor concerte în sala „Concordia“ atrăgea un public meloman tot mai numeros. Repertoriul Reuniunii române de cântări și muzică s-a îmbogățit mereu, atât cu lucrări românești, cât și din creația universală. Dar și cântecele populare ocupau un loc binemeritat în cadrul programelor formației lugojene. Într-un asemenea climat, gustul co-riștilor pentru diverse genuri muzicale s-a format și s-a dezvoltat tot mai mult, iar lugojenii au început să considere o onoare participarea la cor și afirmarea în fața publicului spectator, dornic de asemenea manifestări.

MASA POGANILOR

„Masa poganilor“ — această societate „fără statute și fără forme scrise“, dar care avea un important rol în viața orașului de pe Timiș. Ea își leagă începuturile de vestita „Concordie“, având drept scop organizația permanentă a unor manifestări dintre cele mai diverse. Relevăm faptul că la aceeași masă se adunau aproape aceleași persoane, acțiunea primind un caracter de stabilitate și de la un timp a fost poreclită „Masa poganilor“. Această masă, aproape jumătate de secol, a constituit locul „de zilnică întâlnire al fruntașilor lugojeni“, unde, pe lângă un pahar de vin sau de bere, printre glume și povești, se puneau la cale și importante probleme ce priveau comunitatea lugojeană.

Existența „Mesei poganilor“ se leagă de primele începuturi ale hotelului-resturant „Concordia“, fostă proprietate a Bisericii ortodoxe române din Lugoj. Acest lăcaș, ce urmează a intra în viața urbei, a fost întemeiat cu ajutorul lugojenilor inimoși și cu inițiativă, în dorința de a avea un loc, cu caracter permanent, unde să se poată desfășura cele mai diverse manifestări.

„Concordia“ se afla lângă biserica mare, înconjurată fiind de un parc cu o vegetație bogată ; acest loc conferindu-i o aureolă aparte, căutată fiind nu numai de lugojeni, ci și de mulți bănățeni, veniți special sau în trecere prin Lugoj. Trebuie să arătăm că în fruntea acțiunii se afla Coriolan Brediceanu. Clădirea „Concordiei“ cuprindea restaurantul, cafe-neaua, hotelul și o sală mare la etaj pentru Cassina română, despre care Coriolan Brediceanu consemna : „Petrecerile, convenirile și concertele din cassina română, aranjate de societatea d-șoarelor române cu conlucrarea tinerimei și a cântăreților, au supliniit încâtva activitatea reuniunii. Producțiuni teatrale de diletanți încă s-au mai dat ca : **Balul mortului, Un tutor, Petulantul**, și opereta **Crai nou**, la care producțiuni excelente au luat parte : d-șoarele Sidonia Maior, Maria Maior, M. Pavel, d-nele Elena Dobrin, Cornelia Ianculescu și domnii : Petru Barbu, Ștefan Petrovici, Demetriu Florescu, George Dobrin și Aurel C. Popovici. Cânt-

tărea în biserică s-a continuat sub conducerea d-soarei Elena Rădulescu, măritată mai târziu Dobrin, studiindu-se o liturghie nouă și executându-se prea frumos. Acest cor bisericesc a făcut excursiuni și la Băile Herculane și la Timișoara. În această situație am ajuns la 1888.

Trebuie să subliniem faptul că la „Masa poganilor“ s-au luat multe și substanțiale hotărâri privind viața complexă a unui oraș ca Lugojul. Astfel, ea fost trimis să studieze la Paris, în anul 1901, tânărul inginer Traian Vuia, reușind aici să-și desăvârșească studiile și tot aici a efectuat primul zbor din lume cu un aparat mai greu decât aerul, fapt omologat de către autoritățile pariziene și considerat primul zbor adevărat din aviația modernă (subl. n.). Tot la „Masa poganilor“ s-au pus bazele valorosului ziar „Drapelul“, condus timp de aproape două decenii de Valeriu Branște. Aici se hotărăște, de asemenea participarea bănățeni la marea Expoziție jubiliară de la București, din anul 1906 manifestare cultural-politică de primă importanță, vizând cum nu se poate mai clar, unitatea de luptă și de acțiune pentru unirea tuturor românilor, acțiune inițiată și condusă de frunta ii lugojeni ai timpului.

La aceeași vestită masă se discută și despre conținutul și forma de prezentare a revistelor satirice „Vipera“ lui Ion Pușu și „Scorpionul“ lui Ion Șepetean. Desigur, nici poganii nu scăpau de critica virulentă a celor două publicații umoristice, făcând întreprinderile lor popularizate și simpatizate de către toți lugojenii.

La un moment dat, „Masa poganilor“ s-a mutat la restaurantul „Dacia“, unde bunele obiceiuri ale poganilor au continuat, iar unii membri frecventau și cafeneaua „Bristol“, unde se juca domino și table. Dar, la aceeași fermecătoare „masă a poganilor“, și-au prezentat încercările literare mulți condeieri bănățeni și tot aici a fost lecturat un studiu bine realizat consacrat porezelor lugojene și.

Denumirea de pogan a convenit și unor cărturari, unii chiar scriitori consacrați ca : Ion Popovici-Bănățeanul, Victor Vlad Delamarina, George Garda, Cassian R. Munteanu, George Popovici, Ion Sârbu, Aurel E. Peteanu etc., care și-au dat seama de importanța acestor întâlniri, tot atâtea prilejuri care au izvodit valoroase inițiative culturale și științifice.

De la această frecventată masă a poganilor se supravegheau și multe manifestații de ordin distractiv, așa zisele baluri ale diferitelor bresle : tăbăcari, cojocari, cismari etc., apoi petrecerile studenților lugojeni, care țineau o permanentă legătură cu urbea lor și, nu în ultimul rând, la Sf. Maria Mare, când este și hramul bisericii lugojene; faimoasă rugă lugojeană, la care luau parte și oameni din toate satele din împrejurimile orașului.

Tot într-un asemenea cadru, deosebit de propice pentru manifestații artistice și culturale, își desfășura concertele coral lugojean, sub conducerea lui Ion Vidu, momente la care au fost invitate corurile conduse de Gavriil Musicescu din Iași și Ștefan Paulian din Turnu Severin, apoi cel dirijat de D. G. Kiriác din București.

Premiera monologului **Niță Panjen**, de Coriolan Brediceanu, pe muzica lui Liviu Tempea, tot aici a avut loc, punându-se în evidență încă o dată, aptitudinile artistice lugojene.

Locul „Mesei poganilor“ se schimba în raport de anotimp. Iarna manifestările se desfășurau în sala mare de la intrarea principală, iar vara sub teii umbroși ai grădinei „Concordia“. De altfel, numărul membrilor poganii nu era limitat. Orice om, **dar să fie de omenie** (subl. n.) a fost întotdeauna binevenit aici. Amintim câteva nume ale unor pogaeni, care au vizitat în timp masa, cu mai multă regularitate : Constantin Rădulescu, Iulian Ianculescu, Titu Hațeg, C. Brenduș, Mihail Pocreanu, Nicolae Biriescu, Nicolae Proștean, George Martinescu, Simion Popeț, Iosif Iorga, Vasile Iorga-Burencea, Coriolan Brediceanu, Fabius Rezei, Ioan Popovici-Câiu, dr. Iacob Maior, Virgil Tomici, August Tuculia, George Rădulescu, Partenie Peșteanu, Andrei Peșteanu, Vasile Enea, Ioan Gurgut, dr. Ștefan Petrovici, dr. George Dobrin, dr. Dimitrie Florescu, dr. George Popovici, dr. Cornel Diaconovich, Aurel C. Popovici, Coriolan Birăiescu, dr. Alexandru Bireescu, dr. Liviu Marcu, Ion Vidu, Izidor Chiriță, Vasile Jurca, dr. Valeriu Braniște, Liviu Tempea, dr. Cornel Jurca, George Oprea, dr. Simion Tămaș, Ion Popovici-Bănățeanul, V. Vlad Delamarina, dr. Isidor Pop, Valeriu Tempea, dr. Aurel Văleanu, dr. Octovian Proștean, Mihail Jivanca, Coriolan Nedelcu, dr. Adrian Nedelcu, dr. Traian Vuia, dr. George Adam, dr. Nicolae Petrovici, dr. Titu Mălăiu, Petru Jucu, Marius Tempea, Virgil Luca, Ion Cădariu, dr. Iosif Popovici, dr. Constantin Ignea, Ion Cimponeanu, Vasile Arjoca, dr. Tiberiu Brediceanu, Aurel Cosgaria, Victor Biberia, dr. August Silvași, dr. Caius Brediceanu, dr. Cornel Lupea, Constantin Tunei, Lică Petrovici, Virgil Simonescu, Iulius Petrovici, Virgil Bejan ș.a.

Niciodată această masă n-a avut un președinte ales în mod oficial, dar se știa, din respect și civilizație, că locul din fruntea mesei aparținea unui lugojean distins și remarcat — Coriolan Brediceanu. Vestea despre faima acestei unice mese lugojene s-a răspândit în întregul Banat. Acest fapt a determinat că oricine trecea prin Lugoj „și dorea să petreacă câteva clipe în societatea românească“ se abătea pe la „Masa poganilor“.

Astfel, remarcăm prezența unor timișoreni ca Pavel Rotariu și Emanuil Ungureanu, caransebeșenii Patriciu Dragalina și dr. Petru Barbu, orăvițenii Ilie Trăilă, dr. Petru Cornescu și dr. Ioan Nedelcu, reșițeanul David Terfăloagă, bocșenii Ioan Marcu, Vasile Budințan, Fiță Diaconovici, dr. Aurel Oprea, iar din Vermeș lua parte notarul comunal Octav Vancea, un om care prin glumele și amintirile sale întreținea o atmosferă tonică pentru toți comensalii. Acestora li se adăugau, într-o atmosferă de concordie, și mulți preoți și învățători din împrejurimile Lugojului, mânați de ideea progresului național, a culturii și a afirmării ideilor sănătoase întru proșpătirea nației române.

„Masa poganilor“ urmărea, totodată, și un scop filantropic. Aici se afla permanent o cutie pentru chetă, la care contribuia fiecare participant, după posibilități, iar sumele rezultate se foloseau pentru cumpărarea unor

ajutoare copiilor lipsiți de posibilități materiale și care se înmânau cu prilejul unor sărbători alese din an : Crăciun, Paști, Rusalii etc.

Fiind cunoscută predispoziția pentru glume și momente hazlii ale lugojenilor tot la „Masa poganilor“ se afla și un registru pentru înscrierea unor proverbe românești. Această „carte“, dacă o putem numi așa, deoarece în decursul timpului s-au adunat multe asemenea proverbe, a fost predată, la timpul respectiv, părintelui dr. Elie Miron Cristea, fost episcop de Caransebeș și patriarh al României, manuscris pe care acesta l-a folosit la întocmirea unei colecții variate de proverbe românești publicate apoi sub egida Astei din Sibiu — tot atâtea creații populare ce scot la iveală istețimea poporului român, cu referire deosebită la Banat în general și la Lugoj în special.

Nu putem încheia aceste câteva rânduri referitoare la „Masa poganilor“, dacă nu am aminti că atmosfera de aici a fost înviorată, în toate anotimpurile anului, de către taraful de excepție, condus de un om pe măsură, Nica Iancu-Iancovici, formație care avea în componența sa muzicanți aleși ca : Filip, Berți, Sima, Giuri etc. și care a reușit să țină conștiința națională a românilor lugojeni, prin intonarea unor valoroase cântece și jocuri bănățene, într-o aleasă interpretare și simțire lugojeană.

Dar, cum toate în această lume au un sfârșit, așa și manifestările de la „Masa poganilor“ au încetat a mai fi ca altădată. Și aceasta din mai multe motive : încetarea din viață, în anul 1909, a lui Coriolan Brediceanu, mentorul spiritual al lugojenilor, hotelul și grădina „Concordia“ au primit o altă destinație, în raport cu solicitările vremii, a venit perioada primului război mondial, are loc Unirea din 1918, s-au schimbat oamenii, au apărut alți oameni, cu alte interese și preocupări — toate aceste fapte au condus la diminuarea, până la dispariție, a „Mesei poganilor“ de la „Concordia“.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, precum și în primele două decenii ale secolului al XX-lea, în Lugoj s-a plămădit politica de apărare a românilor bănățeni, orașul fiind socotit, și pe bună dreptate, centrul comandamentului național al românilor. „Masa poganilor“ de la „Concordia“ a ocrotit, încurajat și dezvoltat toate manifestările culturale lugojene care, de-a lungul timpului, s-au constituit în veritabile acte de cultură și emancipare națională.

Existența în Lugoj a acestei asociații a coincis cu împlinirea unor deziderate sociale, culturale și politice ale oamenilor acestor locuri, care, într-un mănunchi bine legat, având o misiune nobile de îndeplinit — cultură și civilizație — au făcut tot ce a fost posibil omenesc pentru afirmarea idealurilor de credință și izbândă românească în lucrarea permanentă a poporului nostru.

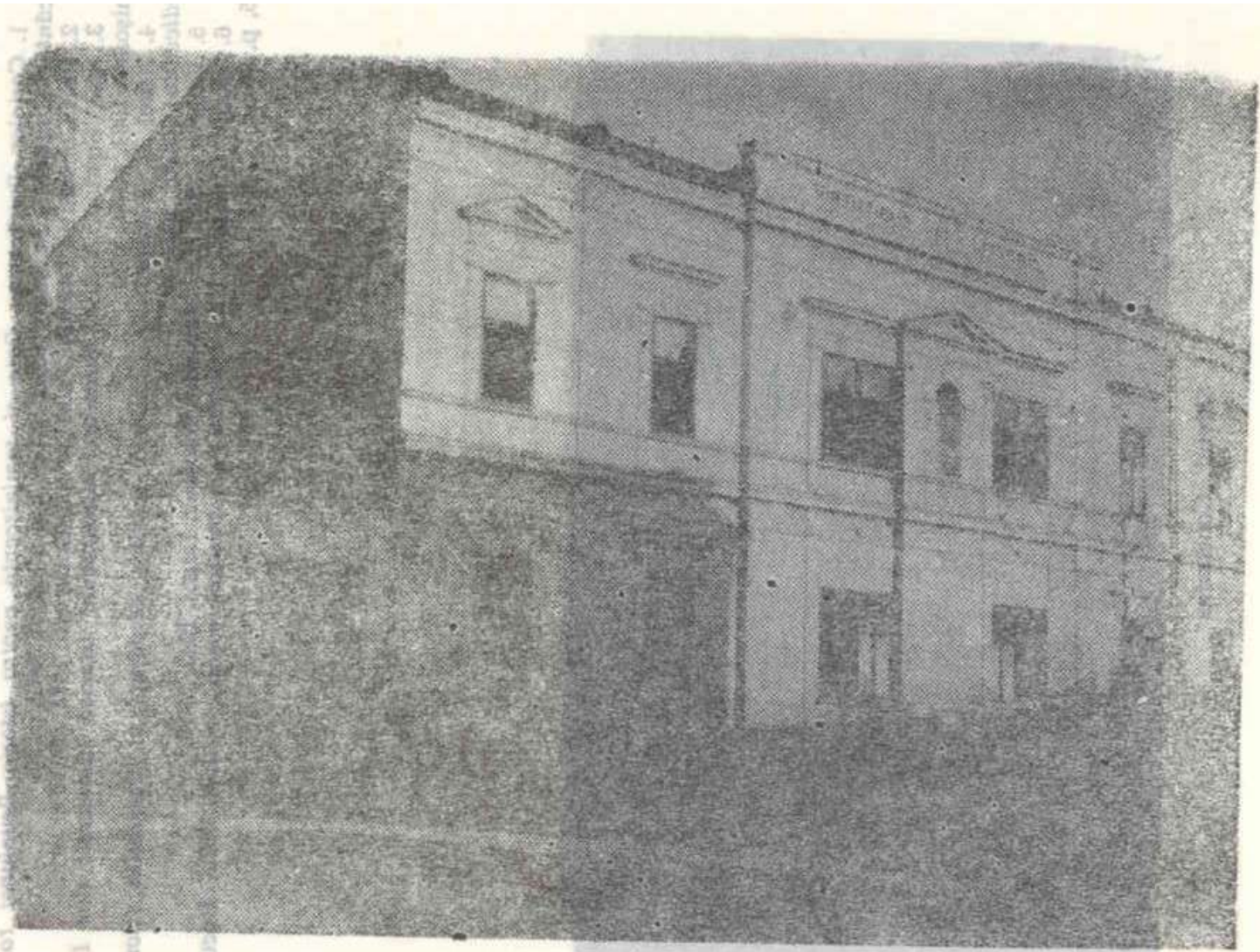
BIBLIOGRAFIE

1. Coriolan Brediceanu, *Date și reminiscențe pentru istoria Reuniunii române de cântări și muzică din Lugoj până la Ion Vidu*, Lugoj, 1942, p. 18.
2. Iosif Constantin Drăgan, *Prin Europa*, București, 1973, p. 178 și urm.
3. Ioan Stratan, Vasile Muntean, *Monumente istorice bisericesti din Lugoj*, Timișoara, 1981, p. 90.
4. Aurel E. Peteanu, *Din galeria marilor dispăruți ai Banatului (Coriolan Brediceanu)*, Lugoj, 1934, p. 67—71.
5. Valeriu I. Străinu, *Probleme lugojene*, Lugoj, 1942, p. 75.
6. Viorel Cosma, *Un maestru al muzicii corale — Ion Vidu*, București, 1965, p. 87.

Cităm în „Concordia”

Saletul „Concordiei”.

Clădirea „Concordia“.